

beschrijft, hoe de parasietwesp *Nysson maculatus* F. de cellen binnendringt en haar koekoeksei onder den achtervleugel van een der cicadinen afzet, zoodat het eerst bij nauwkeurig onderzoek gevonden wordt.

Op de nestplaatsen van *G. tumidus* bij Glimmen (Gron.) ving ik een ♀ van *Nysson dimidiatus* Jur., dat daar zoekend rondvlog. Deze koekoekswesp heeft in uiterlijk veel overeenkomst met *G. tumidus* en parasiteert er wellicht bij. In 1926 kon ik constateeren, dat deze *Gorytes* nog zeer laat in het jaar werkt, half October vond ik bij Bilthoven een ex. met prooi.

Naschrift bij de correctie. In de verzameling van den Heer J. KOORNNEEF vond ik een ♀ van de zeer zeldzame *G. fallax* HANDL. (Dieren, 16-7-'22).

♀ Pygidiaalveld zonder lengteplooiën. Oogranden *duidelijk* naar beneden toe convergeerend. Segment 2 onduidelijk gestippeld. Banden van het achterlijf *geel* (niet wit), doorlopend. Dijen bijna geheel zwart, 12 mM.

♂ Segment 1 aan de basis zonder lengteplooiën, segment 2 ongestippeld. Mesonotum fijn gestippeld. Banden van het achterlijf *geel* (niet witachtig), doorlopend.

SICKMANN (p. 89) geeft deze soort ♀ voor Westfalen op, ze werd door den auteur gedetermineerd. HANDLIRSCH vermeldt slechts 4 ♀ en 3 ♂ uit den Kaukasus, Zwitserland, Tirol en van Weenen.

Bilthoven.

B. E. BOUWMAN.

UIT DE TIJDSCHRIFTEN.

Hilda Cinat-Tomson; Die geschlechtliche Zuchtwahl beim Wellensittich (*Melopsittacus undulatus* Shaw). *Biologisches Zentralblatt* 46; 1926; pg. 543.

Het fraaie bruiloftskleed van vogels zou volgens Darwinistische verklaringwijze ontstaan zijn, doordat steeds de mooist gekleurde mannetjes de voorkeur van de vrouwtjes kregen en dus hun fraaie kleed op de nakomelingen overgebracht hebben, en zoo in steeds versterkte mate. Er zijn echter maar weinig waarnemingen gedaan die aantoonen of werkelijk de vrouwtjes een keus uitoefenen tusschen de hofmakende mannetjes en of bij die keuze dan werkelijk een mooier veerenkleed een voorkeur geeft. Daaraan is juist wel vaak getwijfeld. De proeven welke de schrijfster van bovengenoemd artikel heeft genomen met grasparkietjes zijn daarom zeker belangrijk en interessant.

Van deze aardige parkietjes (*inséparables*) is het bekend, dat ze in volièren in groot aantal bij elkaar gehouden, steeds direct paartjes vormen, die levenslang met onveranderlijke huwelijksrouw bij elkaar blijven.

Tijdens deze onderzoekingen werden de mannetjes van de vrouwtjes gescheiden gehouden en voor de proefnemingen telkens één der vrouwtjes in een groote voliere overgebracht en één of eenige der mannetjes er bij in gezet. Zoodra een mannetje in de proefvolière komt, waarin het vrouwtje zit, tracht hij haar aandacht te trekken, door z'n kuif- en kraagveeren op te zetten en al buigend en knikkend met kleine trippelpasjes haar te naderen; in plaats van z'n gewone kwetterende gebabbel, laat hij eigenaardige schelle loktoontjes hooren.

Wordt hij door het vrouwtje in genade aangenomen, dan is heel spoedig het paartje gevormd en beginnen ze onder voortdurende liefkozingen tegen elkaar gedrukt, gezamenlijk trippelend een dans heen en weer op de zitstokjes. Valt hij niet in de smaak dan wordt de hofmaker ontvangen met een paar gevoelige snavelhouwen, die hem meteen doen afdeinzen, alleen de flinkste mannetjes probeeren het dan nog eens voor een tweede keer, maar als hij weer afgewezen wordt, gaat hij in een hoek van de kooi met z'n rug naar 't vrouwtje, meewarig hoofdschuddend zitten treuren.

De geslachten zijn op het eerste gezicht niet gemakkelijk te onderscheiden, alleen hebben de mannetjes een helderder gele kuif en kraag (eigenlijk wangen, kin en voorhoofd), bovendien is bij de mannetjes de washuid op de snavel helderblauw, bij de vrouwtjes bruinroze.

Worden twee mannetjes tegelijk bij een vrouwtje binnengelaten, dan beginnen beide hun vrijage, maar het vrouwtje kiest spoedig gedecideerd een van beide, terwijl de ander met snavelhouwen wordt weggejaagd. In ieder geval is binnen een dag de keus gedaan en het paartje gevormd for better and for worse; geen ander mannetje kan ongestraft zelfs maar naderbijkomen. Brengt men omgekeerd twee vrouwtjes bij een mannetje dan geeft dat maar vechten en gekijf en een paartje vormt zich niet. Wordt een paartje direct na de verloving weer gescheiden, dan zijn ze elkaar na vier of vijf dagen geheel weer vergeten; nooit na één dag, maar na vijf dagen altijd, voelen ze zich blijkbaar weer heelemaal vrij.

De keuze en herkenning gaat blijkbaar op het gezicht; het aardigst bewijzen dit de travestie-proeven: van een mannetje wordt de blauwe washuid bruinroze geverfd als die der wijfjes. Wordt hij zoo bij de mannetjes in de kooi gezet, dan zien die hem tot z'n duidelijke verbazing voor een vrouwtje aan; van alle kant wordt hij geplaagd met vrijages; eerst na geruimen tijd bemerken de gefopten hun vergissing en druipen af. Evenzoo wordt een vrouwtje met blauwgeverfde washuid door de andere vrouwtjes voor een mannetje gehouden; alleen ontdekken de vrouwtjes eerder het bedrog dan de mannetjes.

De mannetjes verschillen onderling voor ons oog maar heel weinig; eerst bij nader toezien valt het op, dat de kraag en kuif van den een wat breder en helderder geel is dan van den ander, vooral de zwarte vlekken op het geel van de wangen zijn nog al verschillend in aantal en grootte. Uit de proeven blijkt, dat het juist dit laatste is, hetgeen de wijfjes het meest imponeert en hun keuze in hoofdzaak bepaalt.

Er worden steeds twee mannetjes, een mooier en een minder fraai geteekende samen bij een vrouwtje gebracht, achtereenvolgens bij verschillende vrouwtjes, en genoteerd hoe vaak de één en hoe vaak de andere gekozen wordt; dit wordt herhaald met telkens andere tweetallen van mannetjes. Dan blijkt, dat wie de helderste en breedste kraag met de grootste zwarte vlekken heeft in dezen wedstrijd het hoogste aantal punten haalt; de anderen in volgorde naar rato.

Wordt van een van de fraaiste mannetjes een groot deel van z'n mooie kraagveertjes afgeknipt, dan daalt zijn score aanzienlijk; wordt bij een de kraag vergroot door het bijplakken van afgeknipte veertjes van een ander, dan stijgen z'n kansen naar evenredigheid.

Er is ook een verschil in temperament bij de mannetjes op te merken en dat schijnt bij het hofmaken de vrouwtjes ook wel te imponeeren, maar toch veel minder dan het uiterlijk; gewoonlijk zijn de mooiste mannetjes tevens het meest arrogant bij hun vrijage, wordt nu van een der fraaiste mannetjes de kraag besnoeid, dan blijft z'n wijze van optreden daardoor onveranderd, maar toch vermindert zijn succes gevoelig; hij haalt niet meer punten dan een veel bedeesder concurrent, die een fraaier kraag heeft dan hij nu.

De schr. heeft ook nog onderzocht of de vrouwtjes ook op het gehoor van de loktoontjes afgaan bij hun keuze. Hiertoe worden twee zijden van de proefvolière met een ondoorzichtig scherm afgedekt; daarachter kan aan beide zijden een kooi met een geïsoleerde vogel worden geplaatst, zoodat de drie dieren elkaar niet kunnen zien. Is er nu rechts een mannetje, links een vrouwtje naast gezet, dan onderscheidt het vrouwtje in de middenvolière na eenigen tijd het geluid van beide en begeeft zich naar de kant waarnaast het mannetje staat, hoewel deze, zoolang hij geen vrouwtje ziet, nooit z'n lokroep geeft, maar alleen een gebabbel waarop de beide vrouwtjes antwoorden.

Heeft men beiderzijds een mannetje in de zijkooien gezet, dan doet het vrouwtje ook een keuze tusschen beide op het gehoor van de twee stemmen, maar slechts aarzelend en na geruimen tijd; worden de twee omgewisseld dan duurt het weer lang eer het vrouwtje dit bemerkt en er op reageert door naar de overzij van de volière te trekken. Worden nu deze beide mannetjes bij haar in de middenvolière binnengelaten, dan kiest het vrouwtje direct het mooiste der beide mannetjes, onverschillig of dat dezelfde is, die ze kort te voren op z'n stem geprefereerd had of de ander. Het blijkt dus dat de keuze in de allereerste plaats op de gezichtsindruk van de fraaie kraagveeren berust en de stem pas in veel mindere mate meetelt; zoo werd bijv. de mooiste van alle 10 mannetjes, die de schr. ter beschikking had, die — voordat z'n mooie kraagveeren voor een proef afgeknipt werden — altijd de gunst van bijna alle vrouwtjes direct wist te winnen, ongezien op z'n stem bijna nooit gekozen.